

STRATEGISKA FRÅGOR

Isen har lagt sig på Finnsjön vintern 2009.
Fotograf Karin Meyer.

STRATEGISKA FRÅGOR

Det övergripande syftet med översiktlig planering är att ge förutsättningar för ett gott liv. Översiktplanen redovisar den fysiska strukturen, alltså det som har med markens användning att göra. Var ska vi bygga? Var ska vi inte bygga? Hur ska vi skydda eller utveckla intressanta områden? I planen ska avvägningar mellan olika intressen göras. För att förstå varför markanvändningskartan ser ut som den gör är det viktigt att kunna ta del av de grundläggande diskussioner som ligger bakom den. I detta kapitel behandlar vi ett antal aktuella nyckelfrågor som påverkar den fysiska planeringen.

Mål

Bland de av kommunfullmäktige antagna politiska inriktningsmålen kan tre huvudinriktningar som påverkar markanvändningen urskiljas.

- Utveckla befintliga tätorter
- Bygg kring infrastruktur/kollektivtrafik
- Noggrann avvägning mellan vad som ska exploateras och vad som ska skyddas

I de politiska inriktningsmålen anges att befolkningen långsiktigt ska öka med ca 1 % per år. I kommunens verksamhetsplan 2012-2014, fastställd av kommunfullmäktige 2011-11-14, anges som ett av fyra verksamhetsmål för god ekonomisk hushållning att "Bostadsbyggandet utformas så att en befolkningsökning på ca 1,5 % kan mötas med bostäder i alla ägande- och upplåtelseformer". Föreslagna bebyggelseområden i översiktplanen ska därför dimensioneras för en befolkningsökning på ca 1,5 %.

Klimat

De flesta forskare är ense om att klimatförändringarna sker i snabbare takt än man tidigare trott. Även om växthusgaserna reduceras så kommer klimatet att påverkas under lång tid framöver. Detta medför bl a varmare klimat och kraftigare variationer i väder som kan medföra större risk för översvämningar och skred. Detta påverkar planeringen av vårt samhälle.

Huvudorsaken till klimatförändringarna är utsläpp av växthusgaserna. För att minska dessa är det bl a viktigt med samhällen som är anpassade till miljövänliga transporter. Att använda förnyelsebara energikällor och bygga energieffektivt är också viktigt för att minska klimatförändringarna.

Hållbar utveckling

Samhällsplaneringen måste utgå från principer för hållbar utveckling. Hur våra städer och samhällen utformas är viktigt för målet att kunna nå ett ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbart samhälle.

Miljöaspekter och klimatutmaningar styr i allt större utsträckning förutsättningarna för planering och utformning av vår fysiska miljö. I västvärlden har vi vant oss vid att leva med en hög standard med tillgång till väl utbyggd infrastruktur, rent vatten, social välfärd, mycket resande och diverse hjälpmedel som underlättar livet i vardagen. Vi vet alla att förbrukningen av ändliga resurser inte kan fortgå på samma sätt som idag. Det påverkar levnadsmönster, hur vi reser, hur vi transporterar, hur vi bygger och hur vi konsumerar energi. Vi måste försöka ändra vårt beteende utan att för den skull minska vår välfärd. Utmaningen ligger i att finna möjligheter till detta. Det handlar t ex om ny och energisnålare teknik, om att minska vårt resursslöseri och vår konsumtion, om att ändra på resmönster, om att minska antalet transporter m m.

Ett sätt att uppnå ett mer hållbart samhälle är att bygga tätare för att minska resandet och bättre utnyttja service och infrastruktur. Med många funktioner samlade skapas ett varierat utbud som blir tillgängligt för fler. Samtidigt är det viktigt att ljus, luft och grönska tas tillvara.

Diskussionen och betydelsen av social hållbarhet har fått större utrymme i debatten de senaste åren, även inom den fysiska planeringen. Det finns ingen vedertagen definition av begreppet. Det finns flera olika sätt att bidra till en god social miljö. I översiktsplanen fokuseras diskussionen kring social hållbarhet på sådana faktorer som vi genom en god planering har möjligheter att påverka.

Trivsel, välmående, trygghet, mångfald, jämtäldhet är tecken på god social hållbarhet. Trygghet och trivsel kan uppnås om det rör sig folk ute på gator, torg och andra offentliga platser, vilket det gör om det finns *rumsbildning* och *täthet* i bebyggelsen och en *blandning av bostäder och verksamheter*. Det skapar samhällen där människor lättare ser varandra och oftare möts. En *blandning av upplåtelseformer* bidrar med mångfald och olika livsstilar. Människor ska känna att de har kontroll och möjlighet att påverka sina liv och sin livsmiljö. Människors behov, strävanden och förhoppningar ska kunna uppnås.

För mer information om Göteborgsregionens strukturbild se www.gr.se

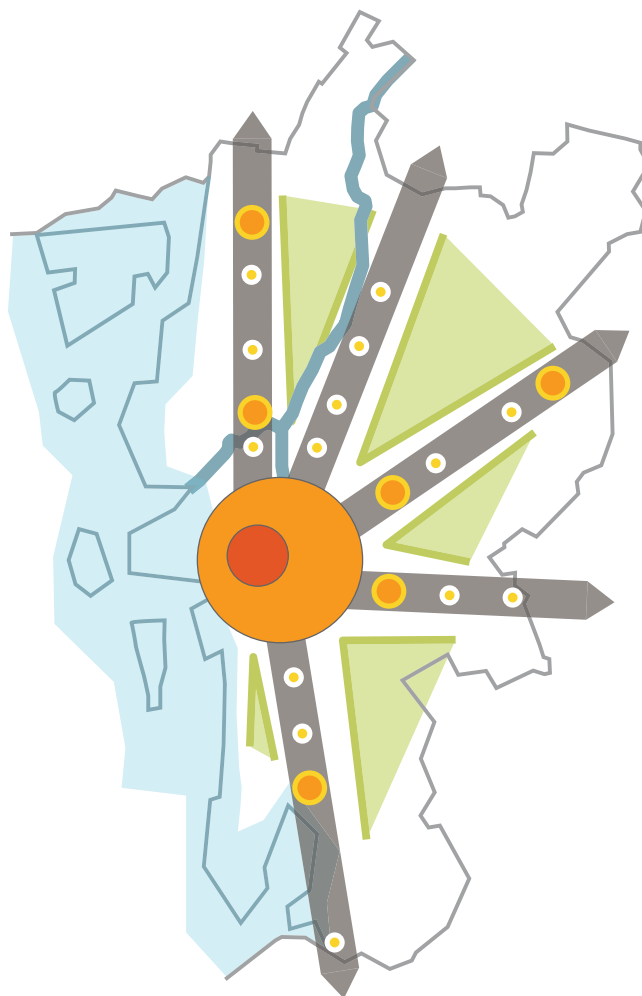
Regionalt samarbete

I Sverige pågår en snabb inflyttning till tillväxtregionerna. Härryda kommun är del av en sådan region. En viktig fråga är hur vi gemensamt strävar mot en hållbar utveckling i en snabbt växande storstadsregion?

Strukturbild

Härryda kommun har tillsammans med övriga 12 kommuner som ingår i Göteborgsregionens kommunalförbund, GR, tagit fram en strukturbild för regionens fysiska struktur. GR:s strukturbild ligger till grund för en långsiktigt hållbar struktur i Göteborgsregionen. Varje kommun ska ta ansvar för sin del.

Huvudstråk, bestående av kraftfull pendel- och regiontågstrafik, utgör ryggraden i regionen. Stråken ska stärkas för att alla delar av regionen ska bli långsiktigt livskraftiga. Huvudstråken i Härryda kommun består av Kust-till-kustbanan samt en planerad ny järnväg kallad Götalandsbanan.

Göteborgsregionens strukturbild visar på ett förenklat sätt huvuddragen i regionens fysiska struktur. Dessa är kärnan, det sammanhängande stadsområdet, huvudstråken, kustzonen, de gröna kilarna och Göta älv.

En grundläggande tanke i GR:s strukturbild är att bostäder ska byggas nära stationer alternativt i orter som är knutna till stationerna med god kollektivtrafik. Detta stärker förutsättningarna för en uthållig tillväxt.

Finns förutsättningar att gå eller cykla till och från ett stationsläge är mycket vunnet. Är det längre än en kilometer behövs en god kollektivtrafik som knyter samman orten/bostadsområdet/verksamhetsområdet med stationen.

De större sammanhängande skogs- och jordbrukslandskapen som når djupt in i det sammanhängande stadsområdet (Göteborg) kallas i strukturbilden för Gröna kilar. Kilarna ska tas tillvara och utvecklas för att stärka Göteborgsregionen som helhet. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt möten mellan tätortsområde och landsbygd.

Kollektivtrafikprogram ”K2020”

Kommunen har deltagit i ett regionalt samarbete för att ta fram en målbild kring kollektivtrafik. Samarbetet har mynnat ut i en framtidsbild kallad K2020 (Göteborgsregionens kollektivtrafikprogram), som framförallt berör resor över kommungränserna till och från Göteborg liksom identifierande av viktiga knut- och bytespunkter i kommunerna. Syftet med målbilden är primärt att öka andelen resor som görs med kollektivtrafik samt att minska resor med bil.

BoHäM-samarbetet

Den planerade järnvägen mellan Göteborg och Stockholm, Götalandsbanan, har lett till ett samarbete mellan kommunerna Härryda, Mark och Bollebygd. Kommunernas önskemål är att kunna utnyttja den nya järnvägen för pendeltågstrafik. Kommunerna arbetar därför med att utveckla bebyggelse kring tågstationer. Samarbetet har resulterat i en rapport ”Boråspendeln Stråket Göteborg-Härryda-Mark-Bollebygd-Borås. En studie av utvecklingseffekter genom framtida pendeltågstrafik”. Rapporten syftar till att uppmärksamma lokala och regionala utvecklingseffekter av framtida pendeltågstrafik utmed stråket som skapas genom utbyggnaden av Götalandsbanan. Kommunerna bygger vidare på K2020 och stråket i GR:s strukturbild i syfte att täcka in Bollebygd och Mark öster om Göteborgsregions gräns.

I rapporten Boråspendeln har Göteborgsregionens strukturbild utvecklats till att omfatta även Bollebygd och Marks kommun.

Hindås kyrka är byggd i en nationalromantisk stil, tidstypiskt för 1910-talet.

Kontorsbyggnad i Mölnlycke Företagspark från 2000-talet. Bra exempel på modern arkitektur.

Det goda samhället

Ett samhälle blir aldrig färdigbyggt. Nya behov uppstår och ny kunskap tillkommer, vilket leder till att samhället förändras. Vi bygger vårt samhälle i lager på lager, där vi ständigt utvecklar det som en gång byggts med ambitionen att erbjuda människor ett bättre samhälle.

Förtätning

I alla orter i kommunen är det positivt med förtätning av befintliga miljöer ur både social, ekologisk och ekonomisk synvinkel. Ett tätare samhälle medför att många målpunkter blir mer samlade och nåbara för fler, att fler offentliga mötesplatser kan skapas, att kollektivtrafik främjas, att fler människor har möjlighet att gå och cykla samt att mer sammanhängande grönska utanför städerna kan sparas. Kommunens ambition är att alla invånare ska ha tillgång till en trivsam utemiljö, goda grönytor och högkvalitativ rekreation. Dessa mål blir extra viktiga att uppnå vid förtätning.

Genom att komplettera bostadsbeståndet med nya byggnader och områden har man även möjlighet att bygga bort "luckor" i bebyggelsestrukturen och koppla samman områden med varandra så att upplevelsen av stora avstånd i en tätort kan byggas bort. Vid sådan komplettering är det dock viktigt att delar av den gröna miljön sparas.

Nya bostäder

Nya bostadsområden ska planeras i anslutning till befintlig bebyggelse. Närhet till allmänna kommunikationer är av stor betydelse. Nya bostadsområden ska anpassas till orten avseende storlek, täthet, byggnadshöjd och utformning.

Arkitektur

Byggnaders utseende, formspråk, material, färger m m speglar ofta den tid de byggdes och ska så göra för att skapa en spännande och varierande miljö. Samhället vi lever idag är således en produkt av historien. Vid utveckling av samhällen är det viktigt att ny bebyggelse anpassas till befintlig. Att anpassa är dock inte det samma som att efterlikna. Många städer har utvecklats under sekler för att få den karaktär de har idag. En viktig fråga vid samhällsutveckling är balansen mellan att bygga modernt och bevara karaktär. Målet är att uppföra byggnader som håller i längden, så att människor om hundra år kan se på det som uppförs idag med respekt. Byggnader ska få representera den tid de uppförs, de ska få ge avtryck i historien.

Närhet

Korta avstånd tillsammans med ett väl utbyggt och genomtänkt gång- och cykelvägnät leder ofta till att människor i större utsträckning väljer att gå eller cykla. Det ger effekter på folkhälsan och främjar dessutom människors möjligheter att mötas. En viktig förutsättning för att människor ska gå och cykla är en struktur som är anpassad för gående samt att de känner sig trygga i den miljö de vistas i.

Att bygga ett samhälle där många har nära till service, arbetsplatser, fritidssysselsättningar m m underlättar för de människor som inte har tillgång till bil.

Tillgänglighet

En viktig del i den sociala hållbarheten är att platser och byggnader är tillgängliga för alla. Sverige ska följa FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Konventionen stadgar bl a att hinder och barriärer mot tillgänglighet ska identifieras och undanröjas. Detta gäller bl a byggnader, vägar, transportmedel och andra inom- och utomhusanläggningar, däribland skolor, bostäder, vårdinrättningar och arbetsplatser.

I Plan- och bygglagen anges att byggnader ska vara tillgängliga och användbara för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Allmänna platser ska ordnas så att personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga kan använda platsen eller området.

Trygghet

Att skapa en trygg miljö kan handla om allt från att skapa säkra trafikmiljöer till att skapa ett levande samhälle där människor vill uppehålla sig och inte är rädda för att vistas under någon tid på dygnet. Den upplevda tryggheten är ofta minst lika viktig som den faktiska. För att människor ska känna sig trygga även under dygnets mörka timmar är det viktigt att offentliga platser samt huvudstråken för gång och cykel är integrerade i bebyggelsen, har god belysning samt att det finns god överblickbarhet. Känslan av trygghet är en av de grundläggande förutsättningarna för om människor trivs på en plats eller inte.

En sommardag vid(i) Västra Ingsjön.
Fotograf Henrik Janson.

Närhet till en lekplats kan betyda trygghet för en förälder.
Fotograf Åsa Robinson.

I nära anslutning till järnvägsstationen i Mölnlycke har en förtätning med ytterligare bostäder och service skett under det senaste decenniet. Mölnlycke har fått en stadskärna.

Storskogen liksom den lilla täppan bakom huset erbjuder avkoppling och rekreation. Fotograf Yvonne Hagberg.

Variation

Bebyggelsestrukturen har betydelse för hur ett samhälle fungerar. Genom den fysiska planeringen kan man bidra till att skapa ett samhälle där alla får goda möjligheter att utveckla sina liv. Genom att skapa en balans mellan olika typer av bostäder; storlek, ägandeform, hustyp och pris, i varje område skapar man underlag till en blandad befolkningssammansättning. Ett utbud av bostäder för människor i olika skeden av livet och med olika ekonomiska möjligheter kan minska risken att områden skapas där människor upplever utanförskap och isolering.

Grönska - välbefinnande och hälsa

Den lilla gröna täppan utanför bostaden är lika viktig för vårt välbefinnande som storskogen man gör utflykt till en solig vårdag. Vid tätare bebyggelse krävs extra omsorg om de gröna miljöerna. Det är särskilt viktigt att parker och grönområden är bra utformade, väl integrerade med övriga funktioner i samhället samt lätta att nå. En tätare bebyggelsestruktur ger möjlighet att bevara större områden obebyggda, vilka då kan användas som friluft- och rekreationsområden. Utveckling av sammanhängande grönområden skapar ofta bra förutsättningar för rekreation och en bättre möjlighet för djur och växter att förflytta sig och fortleva.

Gröna miljöer, små som stora, möjliggör ett lokalt omhändertagande av dagvatten enligt kommunens dagvattenstrategi.

Levande centrum

Samhällen och städer förknippas ofta med sitt centrum. Ett centrum med attraktiva och väl fungerande offentliga platser är en viktig mötesplats för många människor. Det är viktigt att lokaler för kultur, föreningsliv, kollektivtrafik och handel lokaliseras i strategiska lägen som lätt kan nås från områden av olika karaktär så att möten uppstår. Ett levande centrum och offentliga platser är viktiga ur social synvinkel, då de främjar möten och motverkar människors isolering. Genom att skapa genomströmning av rörelser av både gående, cyklister och bilister ökar attraktiviteten för att etablera t ex handel.

Verksamheter och handel

Det är viktigt att det finns tillräckligt med mark för olika verksamheters etablering eller tillväxt. Det ska finnas olika typer av verksamhetsområden bl a beroende på behov av transporter, lokalytor och verksamhetens inriktning. Vid lokalisering av handel utanför centrum, t ex handel med skrymmande varor, ska behovet av transporter analyseras noga.

Härryda kommun har varit med och utvecklat en handelsstrategi för Göteborgsregionen. I strategin utvecklas tankarna kring GR:s strukturbild med bl a kärna och huvudstråk. Väg 40 utgör ett s k huvudstråk. Härryda kommun förordar att större verksamhetsområden lokaliseras utmed Väg 40 samt i anslutning till Landvetter flygplats med tanke på transport- och logistikmöjligheterna samt begränsad konflikt med bostadsbebyggelse.

Kollektivtrafik och andra transportmöjligheter

En väl utbyggd kollektivtrafik är ett led i att minska utsläppen av koldioxid och andra växthusgaser. Det är också en viktig byggsten i både ett hållbart socialt samhälle och i ett samhälle tillgängligt för alla. Med en tät bebyggelsestruktur underlättas möjligheterna till uppbyggande av en god kollektivtrafik. För att nå stora grupper av befolkningen och underlätta användandet av kollektiva färdmedel är det av stor betydelse att det finns, eller att man planerar för, en tät och sammanhållen bebyggelse i nära anslutning till de tunga kollektivtrafikstråken. Det är särskilt viktigt med närhet till kollektivtrafik och service för de grupper i samhället som inte har tillgång till bil.

För att underlätta användandet av kollektivtrafik även i glesare områden bör pendelparkeringar byggas ut. Andra kollektiva lösningar som t ex bilpooler ska uppmuntras.

En tät struktur har även fördelar ur transportsynpunkt. Utöver att de privata resorna med bil kan minska kan även industriella transporter minska. Med en tätare struktur kan även infrastruktur samordnas och utnyttjas effektivare. Täthet kan även ha samhällsekonomiska effekter såväl som estetiska och upplevelsemässiga effekter.

Grön express plockar upp frusna gymnasieelever utanför Hulebäcksgymnasiet.

Elanders tryckeri. Ett av flera företag som det senaste deceniet valt att etablera sig i Härryda kommun.

